

HET ECHTPAAR JONKER
EN HUN WERK

UITGEGEVEN DOOR HET BESTUUR
DER
VEREENIGING „HULP VOOR ONBEHUISDEN“
TE AMSTERDAM

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 3184 2932

Jaren achtereen hebben de Heer *T. Jonker* en Mevrouw *J. C. Jonker-Clauzer* in het maatschappelijk leven van Amsterdam een rol van beteekenis vervuld en zijn deze namen op aller lippen geweest.

Voortgekomen uit de rangen van het Heils-leger en door langjarige ervaring in den omgang met en ten behoeve van de misdeelden der maatschappij geschoold, hadden zij zich tot levenstaak gesteld, de armsten onder de armen te dienen en anderen op te wekken, naar vermogen daartoe mede te werken. Tot de eersten, die op hen attent werden, behoorde Jhr. Henry Tindal, die een diamantslijperij aan de Zwanenburgerstraat had gekocht en daar een Toevlucht voor Onbehuisden met tevens een goedkoope gaarkeuken en logement had ingericht. Jonker werd daar in 1897 Directeur. Na Tindal's dood en opheffing der genoemde inrichting had Jonker's werk reeds zooveel bekendheid gekregen en verheugde het zich ook reeds zoozeer in de belangstelling der Politie, dat een aantal ingezetenen in 1903 zich vereenigden ter oprichting eener Vereeniging met het motto: „Hulp voor Onbehuisden”. Toen begon het bloeitijdperk in het leven der Jonkers.

Met den dag nam hunne bekendheid toe. De schare der contribuanten werd gestadig grooter; losse giften, kleine en groote, stroomden voortdurend toe, en als hij bij zeer vermogenden kwam met de vraag om belangrijke sommen voor zijn mooie werk, kon hij er bijna zeker van zijn, dat aan zijn verzoek gevolg zou worden gegeven. Men zag onder zijne leiding en die zijner vrouw een arbeid groeien, zóó noodig en zóó

sympathiek, zóo liefderijk en zóo praktisch en doeltreffend tevens, dat het een lust was om er aan mee te mogen doen. De Jonkers bezaten niet alleen het volle vertrouwen van de burgerij, maar men was er ook algemeen van overtuigd, dat zij op het gebied van steunverstreking een bijzonder practischen kijk bezaten en de meest geschikte wegen konden aanwijzen.

Toen na de vermeestering van Antwerpen scharen van Belgische vluchtelingen bij ons belandden, riep men de Jonkers te hulp om de leiding te geven, om het onderdak in te richten en voor degelijke voeding op groote schaal te zorgen.

Hetzelfde gebeurde, toen Amsterdam in 1916 overstroomd werd door de boerengezinnen uit Noord-Holland, die uit de ondergelopen polders waren gevlucht.

Jonker voerde een welversneden pen. Na eenmaal algemeene bekendheid te hebben verworven, zorgde hij er voor, dat door zijne publicaties belangstellenden konden meelevens en zich in zijn successen konden verheugen. En die publicaties gaven niet alleen blijk van een belangrijk journalistiek talent en van de kunst der reclame, maar overtuigden den lezer er ook van, dat Jonker op de hoogte was van de wetgeving en de verordeningen op het door hem bearbeide gebied en dat hij zijn arbeid in verband wist te brengen met hetgeen door de gestelde machten op het gebied van armenzorg, openbare veiligheid, kinderczorg en opvoeding werd gedaan.

Thans, nu beide genoemde personen kort na elkander zijn heengegaan, lijkt het gewenscht, het facit te trekken uit hun leven, en na te gaan, wat zij ons hebben achtergelaten.

Heeft gedurende hun leven de algemeene opinie gegolden, dat wat zij hebben gedaan en opgebouwd bij uitstek nuttig en noodig moest worden geacht, dan

spreekt het van zelf, dat over de wenschelijkheid der voortzetting niet behoeft te worden gediscussieerd. Wel echter zal nagegaan moeten worden, of de krachten aanwezig zijn om het werk in den geest der Jonkers te kunnen voortzetten en of bij Gemeente en medeburgers voldoende belangstelling bestaat om de voortzetting financiëel mogelijk te maken.

De bestuursleden van de Vereeniging „Hulp voor Onbehuisden” hebben zich deze vragen voorgelegd en hebben, om de eerste vraag te kunnen beantwoorden, achtereenvolgens alle afdeelingen van het omvangrijke werk nauwkeurig onderzocht.* Zij bieden de resultaten van hun onderzoek thans hunnen landgenooten aan, in de hoop, dat ook een beslissend antwoord op de tweede vraag zal worden gevonden. Het lijkt gewenscht, zeer in het kort den groei van het werk te memoreeren, waardoor dan vanzelf de verschillende inrichtingen op de juiste plaats zullen komen te staan.

Het uitgangspunt van het geheele werk was het Nacht-asyl. „Hulp voor Onbehuisden” heeft zich hierbij van den beginne af op het standpunt geplaatst, dat de zwerveling aan een behoorlijk onderdak en een rustigen nacht geholpen dient te worden, al heeft hij — of zij — het kostende niet eerst door arbeid verworven. Dit werd door het Heils-leger geëischt, tenzij de applicanten het benoodigde bedrag nog bezaten of het als geschenk van anderen hadden kunnen verkrijgen. Wie zich vroeger om nachtverblijf tot het Politie-bureau moest vervoegen of anders den nacht onder den blooten hemel moest doorbrengen, kon thans

* Bij hunnen arbeid hebben zij de medewerking gehad van den Heer *E. René van Ouwenaar*, die als oud-penningmeester met alle zaken der Vereeniging bijzonder vertrouwd is.

bij Jonker terecht. Echter niet langer dan voor 3 nachten. Dan kon men wel bij Jonker blijven en in de afdeeling voor interne mannen of vrouwen worden opgenomen, maar men moest zich dan bij de werkverschaffing laten indeelen. Gedurende het verblijf in die afdeeling werd vanwege de Vereeniging moeite gedaan om werk in de maatschappij voor de(n) betrokkene te vinden.

Leidde het asyl voor mannen en vrouwen er toe, dat afdeelingen moesten worden geopend, waar volwassen personen voor geruimen tijd verblijf konden houden, het feit, dat de daklozen, voornamelijk vrouwen, ook wel kinderen meebrachten in het asyl, leidde tot de opening eener bijzondere kinder-afdeeling. En deze werd spoedig de grootste van alle, want talrijk waren de gevallen, dat ook kinderen van zieke moeders moesten worden opgenomen of dat voor kinderen uit onordelijke gezinnen, die op straat waren gezet, opname werd gevraagd. Nu lag het aanvankelijk wel in de bedoeling, om zich slechts tijdelijk met die kinderen te bemoeien, totdat door Voogdijraad of een Vereeniging voor Armeenzorg een plaats voor duurzame verpleging der kinderen was gevonden, maar in de praktijk bleek, dat zeer vele kinderen ten laste van „Hulp voor Onbehuisden” werden gelaten.

Daaruit ontwikkelde zich een omvangrijke taak: de zorg voor de opvoeding der verwaarloosde kinderen. Zeer zeker niet in de minste plaats heeft het Echtbaar Jonker het hart hunner medeburgers gewonnen door de wijze, waarop zij dien opvoedingsplicht hebben opgevat. Ieder die de kinderafdeelingen bezocht was vol lof over den uitstekenden geest die er heerschte, en in de scholen, die door de kinderen werden bezocht, was bij de onderwijzers niets dan lof over de kinderen van Jonker. Voor hunne lichamelijke ontwik-

keling werd uitstekend zorggedragen en bij feestelikheden bleek, dat in het leven der kinderen ook kunst en genoegen tot hun recht kwamen.

En hoe staat het thans met dat werk, nadat zij, die het waren begonnen, niet meer hunne liefde er aan kunnen geven? Met voldoening kan worden getuigd, dat de geest, waarin door de Jonkers werd gearbeid, ook thans nog werkzaam is, en is overgegaan op hen en haar, die met den arbeid belast zijn.

Al het tot dusver omschreven werk kon onder één dak ten uitvoer worden gebracht, daar spoedig na hare oprichting de Vereeniging „Hulp voor Onbehuisden” van Burgemeester en Wethouders de beschikking had verkregen over de massale gebouwen van het voor Ziekenhuisgebruik afgekeurde maar stevig gebouwde Oud-Buitengasthuis. Door praktische verbouwing was het mogelijk, daar, geheel afgescheiden van elkander, in te richten een asyl voor mannen en een voor vrouwen en kinderen, een woon- en slaapgelegenheden voor interne mannen en interne vrouwen, een afdeeling voor kinderen onder de 2 jaren, voor kinderen van 2—4, 4—6, en 6—14 jaren.

Maar nu kwam de tijd, dat jongens en meisjes de Lagere School hadden afgeloopen en een beroep moesten kiezen. Voor deze categorie was in het Oud-Buitengasthuis geen plaats meer. In de kinderafdeeling behoorden zij niet meer thuis en van den omgang met de interne mannen en vrouwen moesten zij worden afgehouden. Zij toch vertegenwoordigden een nieuwe generatie, die zonder schuld was en voor zich het recht eener gezonde moreele ontwikkeling en van krachtig economisch streven mocht opeischen.

In de jaren 1910 en 1911 werden dan ook twee nieuwe inrichtingen in het leven geroepen: een „Meisjes-

huis" te Houten bij Utrecht en een „Jongenshuis" te Amsterdam, en de resultaten dezer inrichtingen hebben overtuigend aangetoond, welk een goede grondslag in het Oud-Buitengasthuis was gelegd, en welk dankbaar werk het is, aan aankomende jonge mannen en jonge vrouwen, die in hun jeugd de ellende hebben gekend, een goede kans te geven om zich tot nuttige leden der Maatschappij te vormen.

Het Jongenshuis, dat in 1911 gevestigd werd aan de Prins Hendrikkade No. 165 en in 1918 door aankoop van perceel No. 166 aanzienlijk werd vergroot, herbergt thans 41 jongens van 13 tot 18 jaar, waarvan er een voor machinist studeert en een als leerling in de derde klasse op de 3-jarige H. B. S. is, terwijl er 21 op de Ambachtscholen zijn geplaatst. Veertien zijn in dienst bij patroons en 4 zonder werk. Sedert de oprichting zijn 205 jongens uit de inrichting vertrokken, waarvan: 40 smidbankwerkers, 15 kantoorbedienden, 12 meubelmakers, 11 matrozen ter koopvaardij, 10 machinisten ter koopvaardij, 4 idem bij de spoorwegen, 8 electriciens, 4 loodgieters, 4 timmerlieden, 3 schoenmakers, 2 stuurlieden ter koopvaardij, 2 magazijnbedienden, 2 ketelmakers, 2 kleermakers, 2 koperslagers, 1 bouwkundig teekenaar, 1 metaaldraaier en 1 horlogemaker. Achtendertig zijn terug gegaan naar hunne ouders of gingen over naar een andere Vereeniging (Voogdij-gevallen).

Het met de leiding belaste echtpaar heeft over het lichamelijk welzijn en de studie van al deze jongelieden gewaakt en voelt zich zóó gelukkig in de volvoering der hun opgedragen taak, dat zij niets liever willen dan haar te mogen voortzetten. Voor liefhebbers van cijferen zou het een dankbare taak zijn, ten opzichte van deze jongens uit te rekenen, hoeveel kosten aan de openbare Armenezorg, aan Rijksopvoeding en

Gevangenzetting zijn bespaard, en hoeveel kapitaal voor de Maatschappij werd gevormd doordat deze jongens aan de verwaarloozing zijn onttrokken en in de gelegenheid zijn gesteld hun gaven te ontwikkelen.

Voor de meisjes werd een landelijke omgeving gezocht. De opzet was, haar een volledige opleiding te geven voor huiselijke diensten. Mevrouw Jonker heeft veel liefde, geduld en tijd aan deze inrichting besteed: de inrichting draagt dan ook haar naam: „*Jeannette-Oord*“, en ook hier zijn zeer bevredigende resultaten bereikt. Jammer genoeg bracht de oorlog stoornis in dit werk: *Jeannette-Oord* moest worden ontruimd en het werd October 1918, voordat de inrichting weer in bruikbaren toestand was teruggebracht en kon worden heropend. In dien tusschentijd werden de meisjes in een huurhuis te Utrecht ondergebracht. Op *Jeannette-Oord* zijn thans 23 meisjes van 13 tot 17 jaar aanwezig. Sedert de oprichting werden er 194 meisjes opgenomen en vertrokken er 171, vele als flinke dienstboden, die bij hare Mevrouwen goed voldeden en over 't algemeen zeer gewild waren, andere die voor verpleegster in een der gasthuizen zijn gaan leeren, terwijl er ook waren, die zich tot het werk der Vereeniging voelden aangetrokken en als helpsters werkzaam zijn.

Het feit, dat vele der opgenomen kinderen in een toestand van zwakte verkeerden, gaf aanleiding, dat der Vereeniging door eene belangstellende Dame eene villa te Nunspeet ten geschenke werd gegeven.

Wanneer nu de geneesheer van een verblijf in de buitenlucht gunstige gevolgen verwacht, worden de zwakke kleinen daarheen gezonden om er aan te sterken. Dit Herstellingsoord heeft reeds vele uitstekende diensten bewezen.

Het Oud-Buitengasthuis met de aansluitende in-

richtingen voor volwassen jongens en meisjes vormt het eigenlijke levenswerk der Jonkers, dat zij ons hebben achtergelaten en dat aan elkeen, die er mede kennis maakt, den indruk geeft van eene kostbare erfenis, die behouden moet blijven en niet verloren mag gaan. De Gemeente Amsterdam heeft de beteekenis ervan reeds lang erkend, en wij vertrouwen, dat deze mededeelingen menigen lezer zullen aansporen, om, hetzij door contribuant van „Hulp voor Onbehuisden” te worden, hetzij door een gift in te zenden, het zijne er toe bij te dragen dat dát werk in de toekomst ongestoord kan worden voortgezet.

Met het tot dusver geschetste werk waren de bemoeiingen der Jonkers echter niet afgesloten. De groeiende overtuiging, tegen moeilijke opvoedingsproblemen opgewassen te zijn, leidde er toe werk te zoeken buiten hetgeen voortkwam uit den reddingsarbeid in het Oud-Buitengasthuis. De Vereeniging bood zich aan om de voogdijschap te aanvaarden over kinderen, waarvoor de Voogdijraden plaatsing zochten. Zoo werd op „*Jeannette-Oord*” te Houten het Folmina-Paviljoen voor meisjes verkregen. Voorts wenschten zij een toevlucht ter beschikking te hebben voor de wegens misdrijven bij de Justitie aangebrachte jongens, voor wie destijds geen andere verblijfplaats bestond dan het Huis van Bewaring. En ook voor dit plan vond Jonker belangstellende stadgenooten tot krachtigen financieelen steun bereid, en werd het Observatiehuis voor 80 jongens aan de Vosmaerstraat te Amsterdam gesticht.

Deze twee waardevolle bezittingen, die thans ter beschikking der Vereeniging „Hulp voor Onbehuisden” staan, waren bedoeld om voor rekening der gebruikers geëxploiteerd te worden: het Folmina-Paviljoen door de Voogdijraden en het Observatiehuis grootendeels door het

Departement van Justitie. De tijd zal leeren, of voldoende behoefte aan die inrichtingen zal bestaan om de exploitatie gaande te kunnen houden. Een goed geschoold en voor zijne taak berekend personeel staat in beide inrichtingen ter beschikking.

In de derde plaats moet hier nog genoemd worden de Jongenskolonie te Appelscha. Dit plan sproot voort uit Jonker's bekendheid met den Engelschen Commissioner voor Australië, die overtocht en plaatsing beloofde voor op landbouwgebied goed onderlegde jongelieden. Die oefening wenschte Jonker te verschaffen op eene eigen boerderij. Hiermede waren echter zoo groote bedragen gemoeid, dat het plan niet tot uitvoering kon worden gebracht, en dat het bleef bij de oprichting van één flink huis met bijgebouwen op de heide bij Appelscha, in de buurt van het Smildekanaal, waar bij de halte der stoomtram een tweede gebouw, een recreatielokaal, werd opgericht. 23 jongens kunnen daar op de hei worden gehuisvest. De Australische plannen zijn er door den oorlog helaas bij ingeschoten, maar er bestaat nu toch een uitstekende gelegenheid om aan voor het buitenleven geschikte jongens een tehuis te geven, vanwaar zij kunnen worden uitbesteed bij de landbouwers in de buurt en waar zij zodoende de geschiktheid kunnen verwerven om hier te lande of over zee een goed stuk brood te verdienen. Ook hier hebben wij de beschikking over personen, aan wie gerust de leiding kan worden toevertrouwd.

Ten slotte moet nog eene inrichting worden vermeld, die door Jonker in het leven werd geroepen: het logement *De Hoop* in de Warmoesstraat. Aanvankelijk opgezet om nachtlogies voor 40, 50, en 60 cent te kunnen aanbieden, is het gaandeweg eenigszins van gedaante veranderd. Men slaapt er thans voor f 0.75,

f 1.—, f 2.—, f 2.50 per nacht. Het is er bijzonder netjes en er wordt druk gebruik van gemaakt. De inrichting levert dan ook elk jaar een niet onaardige bate op voor de Vereeniging.

Zal de Vereeniging kunnen blijven voortbestaan?

Zooals gezegd leeft de geest der Jonkers nog in de verschillende inrichtingen. Allen, die onder hen hebben gewerkt, door hen zijn geschoold, werken nog steeds met dezelfde toewijding voort. Natuurlijk zal er een leidend persoon moeten komen, die voor de handhaving van dezen geest zorgt en nieuwe regelingen ontwerpt zoodra die noodig zullen blijken. Wij zijn van meening, dat het dan mogelijk zal zijn, de schoone erfenis te behouden en duurzame vruchten voor het welzijn der Nederlandsche samenleving ervan te plukken.

Zooals gezegd zal dit alleen mogelijk zijn met krachtigen financieelen steun der Gemeente en daadwerkelijke blijken van belangstelling van de zijde der medeburgers. Wij hebben echter goeden moed, dat die belangstelling telkens opnieuw door persoonlijke kennisneming met het treffend mooie werk zal worden opgewekt en versterkt.

Het Bestuur,
A. J. MENDES DA COSTA.
Dr. C. W. JANSSEN.
Mr. J. A. VAN SONSBEECK.
J. SCHOON.

Vereeniging „HULP VOOR ONBEHUISDEN”

Beschermvrouwe: H. M. DE KONINGIN

2e CONSTANTIJN HUIJGENSSTRAAT 35 - TEL. Z. 1028 - AMSTERDAM

Ondergeteekende wenscht bovengenoemde vereeniging te steunen met een

Jaarlijksche bijdrage van *f*
Gift in eens van

Bankrekening: Associatie Casaa, Amsterdam.

Postchèque en Girodienst No. 32534.

Girokantoor der Gemeente Amsterdam V No. 207.

192

Naam:

Adres: